

О.М. ТИЩУК, О.В. МОРОЗ

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМАТИКИ ЩОДО НОРМ ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ
МІЖНАРОДНОГО РІВНЯ ТА МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ**

Публікація присвячена проблематиці забезпечення якості вищої освіти у межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» за напрямками «програмні документи міжнародного рівня» та «зобов'язання України перед іншими державами». Авторами проаналізовано зміст програмного документу ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо забезпечення якості вищої освіти. Стаття містить рекомендації та узагальнення щодо технології використання змісту міжнародних документів для обґрунтування актуальності виконаного у межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» дослідження.

Ключові слова: забезпечення якості вищої освіти; актуальність дослідження; методологія, наукові пошуки; публічне управління та адміністрування; міжнародні зобов'язання України; Цілі сталого розвитку.

О.М. TYSHCHUK, O.V. MOROZ

**PUBLIC MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION QUALITY ASSURANCE IN UKRAINE:
RELEVANCE OF ISSUES REGARDING THE STANDARDS OF INTERNATIONAL LEVEL
PROGRAM DOCUMENTS AND INTERNATIONAL OBLIGATIONS OF UKRAINE**

The publication contains results of the research of assurance of higher education quality within the field of knowledge “Public administration and governance” in such areas as “program documents of international level” and “Ukraine’s obligations to other countries”. In accordance with these directions, there was made an analysis of the content of the UN program document “Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development” and The European Union–Ukraine Association Agreement (issues of the higher education quality) were analyzed. The article contains recommendations and generalizations on the technology of using the content of international documents to justify the relevance of the research performed within the field of knowledge “Public administration and governance”.

Key words: ensuring the quality of higher education; relevance of research; methodology, scientific research; public management and administration; international obligations of Ukraine; Goals of sustainable development.

Постановка проблеми. Відповідно до переважної більшості методичних рекомендацій та порад щодо підготовки та написання наукових текстів (наприклад, висвітлення результатів наукових пошуків у межах наукової публікації або подання заявки на участь у конкурсі наукових проєктів тощо), висвітлення актуальності обраного вченим фокусу безпосередньої уваги є обов'язковим елементом в розбудові архітектури дослідження. Саме через призму обґрунтування актуальності вченій намагається висвітлити значущість обраного ним предмету наукового пошуку з прив'язуванням його до конкретного часу та (або) подій сьогодення. Складність цього напрямку наукової роботи вченого полягає в існуванні так званого часового лагу між часом початку дослідної роботи та часом оприлюднення її результатів. Цілковито очевидно, що може статися така ситуація за якої обраний дослідником напрям організації наукових пошуків, з часом, може втратити свою важливість (значущість). Серед чинників які впливають на так звану девальвацію актуальності, є й ті з них, які пов'язані з конкретизацією її змісту. Неконкретизований вченим зміст актуальності дослідження може стати причиною його руйнування, як за напрямом порушення причинно-наслідкових зв'язків між

концептами (конструктами) наукового пошуку, так і за напрямом помилкового вибору методів його проведення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обґрунтування актуальності питань забезпечення якості вищої освіти, у тому чи іншому аспекті свого складного та багатогранного змісту постійно перебуває у межах фокусу наукової уваги вчених. Кожне з виконаних у межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» досліджень питань забезпечення якості вищої освіти містить положення щодо обґрунтування актуальності. Наприклад, І. Бука та С. Бука, висвітлюючи актуальність питань вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти, фокусуються на результатах оцінювання якості вищої освіти міжнародними моніторинговими місіями [3]. С. Вавренюк, апелюючи до актуальності питань державного управління реформуванням вищої освіти в Україні, звертає увагу на необхідність наближення якості вітчизняної системи вищої освіти до міжнародних стандартів якості вищої освіти і навчання [4]. Л. Грень, обґрунтовуючи актуальність розгляду управлінських аспектів функціонування та розвитку сучасної освіти України, зосереджується на необхідності створення сприятливих умов для

забезпечення національних інтересів та підвищення рівня конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [16]. С. Домбровська, висвітлюючи актуальність питань державного управління вищою освітою в умовах трансформаційних змін, фокусується на викликах, які постали перед системою вищої освіти, та необхідності задоволення потреб стейкхолдерів щодо якості підготовки фахівців [5]. В. Мороз, обґрунтовуючи актуальність вдосконалення механізмів державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти, зосереджується на аналізі змісту завдань Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду, а також на нормах законів України [2]. С. Мороз, висвітлюючи актуальність питань механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти, звертається до вимог програмних документів міжнародного та національного рівня [8, 9]. А. Помаза-Пономаренко, актуалізуючи питання опитування студентів як одного з елементів забезпечення якості вищої освіти, зосереджується на висвітленні місця та ролі якості вищої освіти у забезпеченні соціально-економічного розвитку [10]. О. Поступна, доводячи актуальність вирішення питань публічного управління регіональними освітніми системами, звертає увагу на необхідність забезпечення синхронізації темпів розвитку системи освіти з результатами впровадження нових технологій у виробництво [11]. Д. Терещенко та О. Труш, розглядаючи актуальність питань соціологічного супроводу моніторингу якості освіти в сучасному університеті фокусуються на рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та рішеннях конференцій європейських міністрів освіти [1]. В. Філіпова, обґрунтовуючи актуальність питань державної політики в галузі педагогічної освіти, апелює до потреб здобувачів освіти та необхідності адоптуватися під виклики сьогодення (рефлексія на міжнародну відкритість національних культур; відповідь на глобалізаційні виклики) [15]. І. Хмиров, розглядаючи актуальність проблематики державного управління розвитком дистанційної освіти, фокусує увагу на запити суспільства щодо реформування національної системи освіти відповідно до нових вимог до неї [17]. Окремі з аспектів порушеної проблематики були розглянуті нами під час попередньо проведених досліджень [13]. Проведений аналіз наукових доробків вище названих вчених свідчить про той факт, що висвітлення актуальності проблематики забезпечення якості вищої освіти відбувалось без достатньої конкретизації. Відсутність такої конкретизації хоча й не вплинуло на достовірність отриманих дослідниками результатів, але дещо знизило рівень їх опрацювання. У межах наукової думки бракує досліджень з так званим розгорнутим обґрунтуванням актуальності.

Мета статті. У межах цієї публікації передбачено конкретизувати зміст напрямів обґрунтування актуальності дослідження проблематики забезпечення якості вищої освіти у межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» за такими напрямками як «програмні документи міжнародного рівня» та «зобов'язання України перед іншими державами». Ці

обидві напрямками тяжіють до глобального контексту (так званий наддержавний рівень), а отже можуть бути поєднані логікою та межами одного наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Беручи до уваги можливі до використання напрями обґрунтування актуальності, конкретизуємо зміст перших двох з вище згаданих відповідно до проблематики забезпечення якості вищої освіти.

1. Програмні документи міжнародного рівня. Обґрунтування актуальності проблематики забезпечення якості вищої освіти через призму цього напрямку може бути актуалізовано відповідно до змісту підсумкового документу 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН – «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Відповідний документ формулює 17-ть Цілей Сталого Розвитку та конкретизує 169 актуальних до вирішення завдань. Частина з сформульованих цілей має пряме або опосередковане відношення до проблематики забезпечення якості вищої освіти, а саме:

1.1) **Ціль № 1 – Подолання бідності** (частина завдань за цією ціллю опосередковано апелює до проблематики забезпечення якості вищої освіти, а саме: завдання 1.4. – «до 2030 року забезпечити, щоб всі ... мали рівні права на економічні ресурси, а також доступ до ... нових технологій і фінансових послуг» (забезпечення здатності до опанування «нових технологій», так само як й реалізації прав на «економічні ресурси», можуть інтерпретуватися як пов'язані з питаннями якості вищої освіти детермінанти (наприклад, хтось повинен розробити ці «нові технології» та запропонувати механізми до їх ефективного використання тощо); завдання 1.b – «створити на національному, регіональному та міжнародному рівнях надійні стратегічні механізми, в основі яких лежали б стратегії розвитку, що враховують інтереси бідноти» (здатність до експертного вибору «стратегічних механізмів», так само як й до фахового формування «стратегій розвитку» обумовлюються у тому числі й якістю вищої освіти тих суб'єктів, які залучені до відповідних процесів);

1.2) **Ціль № 3 – Міцне здоров'я** (завдання 3.3 – «до 2030 року покласти край епідеміям СНІДу, туберкульозу, малярії та тропічних хвороб ...» та завдання 3.4 – «до 2030 року зменшити на третину передчасну смертність від неінфекційних захворювань за допомогою профілактики і лікування ...» (виконання цих завдань можливо лише за рахунок розвитку медичної науки (проведення фундаментальних наукових досліджень; підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я; розробка нових лікарських засобів тощо), що у свою чергу є похідним від якості підготовки фахівців (якості вищої освіти та якості освітньої діяльності ЗВО) за всіма спеціальностями галузі знань «Охорона здоров'я». Такий саме висновок ми можемо сформулювати у тому числі й для завдання 3.8 – «забезпечити загальне охоплення послугами охорони здоров'я, ... , доступ до якісних основних медико-санітарних послуг ...», завдання 3.b – «сприяти

дослідженням і розробкам вакцин і лікарських препаратів для лікування інфекційних та неінфекційних хвороб ...» та завдання 3.c – «істотно збільшити фінансування охорони здоров'я та набір, розвиток, професійну підготовку та утримання медичних кадрів у розвиткових країнах ...» тощо);

1.3) ціль № 4 – Якісна освіта (частина завдань за цією ціллю має пряму кореляцію з проблематикою забезпечення якості вищої освіти, а саме: завдання 4.1. – «до 2030 року забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики завершували здобуття безкоштовної, рівноправної і якісної початкової та середньої освіти, що дозволяє домогтися затребуваних і ефективних результатів навчання» (слід звернути увагу, на той факт, що якісна середня освіта є підґрунтям (обов'язковою умовою) для формування якості вищої освіти); завдання 4.b – «до 2020 року значно збільшити в усьому світі кількість стипендій ... для здобуття вищої освіти ...» (матеріальна підтримка здобувачів вищої освіти є одним з механізмів підвищення її якості, наприклад, здобувач вищої освіти який позбавлений необхідності вирішення питання свого утримання (пошук ресурсів для оплати проживання, харчування, придбання одягу тощо) може приділяти значно більше часу на навчання); завдання 4.c – «до 2030 року значно збільшити кількість кваліфікованих учителів, у тому числі через міжнародне співробітництво, у підготовці вчителів ...» (підготовка «кваліфікованих учителів» можлива лише за умови здатності ЗВО забезпечити потрібну якість освітньої діяльності));

1.4) ціль № 8 – Гідна праця та економічне зростання (частина завдань за цією ціллю має опосередкований зв'язок з проблемами забезпечення якості вищої освіти, а саме: завдання 8.1. – «підтримувати ... зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 % на рік у найменш розвинених країнах (за підрахунками фахівців Світового банку 64 % країн світу забезпечили своє економічне зростання за рахунок реалізації наявного у їх розпорядженні людського капіталу. Сьогодні від 2/3 до 3/4 величини національного багатства розвинених країн забезпечується реалізацію ними потенціалів людського капіталу [12] (цілком очевидно, що забезпечення якості вищої освіти є однією з основних умов ефективного формування «людського капіталу»); завдання 8.2. – «домогтися підвищення продуктивності в економіці через диверсифікацію, технічну модернізацію та інноваційну діяльність, у тому числі через приділення особливої уваги секторам із високою доданою вартістю і працемістким секторам» («продуктивність праці» залежить від спроможності працівника використати набуті ним знання, вміння, навички, досвід та мотивацію для досягнення мети його професійної діяльності. Цілком очевидно, що рівень сформованих професійних компетенцій працівника залежить від якості здобутої ним освіти, наприклад на одному з рівнів вищої освіти); завдання 8.3 – «просувати проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, ... творчості й інноваційній діяльності ...» (відповідно до Закону України «Про вищу освіту», метою здобуття освіти

на відповідному рівні є підготовка «конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» [6]. З огляду на те, що ця норма Закону, так само як й зміст завдання 8.3 апелюють до категорії «інноваційності», ми можемо припустити про існування опосередкованого зв'язку між якістю освітньої діяльності, наприклад за напрямом формування у ЗВО інтелектуального, творчого, та культурного потенціалу майбутнього фахівця, та ефективністю публічної політики щодо підвищення частки «творчості й інноваційній діяльності» у продуктивності праці); завдання 8.4 – «упродовж усього терміну до кінця 2030 року поступово підвищувати глобальну ефективність використання ресурсів у системах споживання і виробництва ...» (економічною теорією доведено, що ефективність використання ресурсів поміж іншим залежить й від тривалості обороту активів (ефективність управління оборотними активами; ділова активність тощо) та рентабельності активів (здатність до отримання прибутку). Обидві ці детермінанти корелюються з питаннями якості підготовки фахівців, тобто можуть бути розглянуті по суті через її призму).

1.5) ціль № 16 – Мир та справедливість (деякі з завдань цієї цілі мають опосередкований зв'язок з проблематикою забезпечення якості вищої освіти, а саме: завдання 16.3 – «сприяти верховенству права на національному та міжнародному рівнях і забезпечити всім рівний доступ до правосуддя» (виконання цього завдання передбачає наявності в державі ефективно діючої правової системи з відповідним нормативно-правовим та кадровим забезпеченням, що у свою чергу апелює до питань забезпечення якості вищої освіти, наприклад, у межах спеціальності галузі знань «Право»); завдання 16.5 – «значно скоротити масштаби корупції та хабарництва у всіх їх формах» та завдання 16.7 – «забезпечити відповідальне прийняття рішень репрезентативними органами на всіх рівнях за участі всіх верств суспільства» (обидві ці завдання корелюються своїм змістом з метою освіти як такої, а саме – «всесічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [7]. Така мета освіти була сформульована законодавцем у преамбулі до Закону України «Про освіту». Очікувано, що всі ці так звані чесноти (таланти, здібності, цінності, компетентності тощо) можуть бути сформульовані лише за результатами забезпечення системою вищої освіти достатньої за своїм рівнем якості освітньої діяльності).

Вище ми розглянули лише ті з Цілей Сталого Розвитку, які найбільш вдало (повно) корелюються з проблематикою забезпечення якості вищої освіти. Такий наш вибір Цілей для проведення аналізу не зменшує потенціалів інших Цілей для оцінювання відповідності змісту їх задач з питанням забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Разом з тим, сила прояву таких потенціалів не є такою значущою як у тих цілях які ми розглянули.

2. Зобов'язання України перед іншими державами. Цей рівень актуалізації проблематики обґрунтування актуальності питань забезпечення якості вищої освіти може бути розглянутий через призму норм: Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; Плану заходів з реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору тощо. Кожен з цих документів, з огляду на фокусу нашої уваги, заслуговує на аналіз свого змісту. Разом з тим, у межах цієї публікації ми маємо намір зупинитися на аналізі лише першого із згаданих документів.

Угода про асоціацію ставить за мету «сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах» [14]. Досягнення цієї мети уявляється можливим лише внаслідок, з одного боку, приведення національних стандартів та норм за всіма без виключеннями напрямками суспільно-політичних, соціально-економічних та національно-культурних відносин до усталених в ЄС норм (передбачає взяття та виконання Україною певних зобов'язань щодо часу та результатів проведення реформ за тим чи іншим напрямом публічної політики), а з іншого – забезпечення трансформування цих норм на рівень світоглядних концептів та традицій повсякденного буття. Зазвичай імплементація тих чи інших норм (наприклад норм ЄС) не займає багато часу, в той час як формування умов для сприйняття цих норм суспільством (представниками суспільства та його стратифікаційними групами) на рівні так званого цивілізаційного коду, зазвичай потребує декілька десятиліть. З огляду на фокус нашої уваги ми маємо намір зосередитись лише на з'ясуванні тих норм Угоди, які апелюють до проблематики забезпечення якості вищої освіти. На нашу думку, аналіз змісту Угоди не доцільно розглядати через призму прямої та опосередкованої кореляції її змісту з проблематикою забезпечення якості вищої освіти, адже майже будь-яка з її норм так чи інакше апелює до неї. Наприклад, зміст розділів: «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» (розділ II); «Юстиція, свобода та безпека» (розділ III); «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» (розділ IV), рівно як й всі інші розділи, опосередковано пов'язані з питаннями якості вищої освіти (якість

інституцій та інститутів, наприклад, через контекст підготовки та перепідготовки кадрів). Отже, зосередимось на аналізі лише тих норм Угоди, які мають прямий (безпосередній) зв'язок з обраним нами фокусом уваги.

Висвітленню проблематики освіти (вищої освіти у тому числі) присвячено зміст глави 23 – «Освіта, навчання та молодь», а саме статті з 430 по 436 (розділ V «Економічне та галузеве співробітництво»). Серед найбільш важливих норм щодо зобов'язань сторін (перш за все України) на нашу думку є такі з них: повага до змісту навчання та організації освітніх систем, а також культурного та мовного розмаїття (звертаємо увагу на відсутність нав'язування з боку ЄС того чи іншого стандарту); розвиток співробітництва в галузі освіти та навчання (узгодження думок, а відповідно й стандартів якості освіти, через діалог та порозуміння); створення національних механізмів щодо забезпечення визнання кваліфікацій та набутих компетенцій (забезпечення прозорості та взаємовизнання документів про здобуту кваліфікацію) тощо. Підписанти Угоди «зобов'язуються активізувати співробітництво в галузі вищої освіти, зокрема, з метою: реформування та модернізації систем вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; підвищення якості та важливості вищої освіти; поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами; розширення можливостей вищих навчальних закладів; активізації мобільності студентів та викладачів; увага приділятиметься співробітництву в галузі освіти з метою спрощення доступу до отримання вищої освіти» [14]. З огляду на той факт що у межах вище наведеного переліку міститься пряма норма щодо зобов'язання сторін підвищувати якість та важливість вищої освіти, можемо стверджувати про неабияку актуальність наукової розробки (супроводження, підтримки тощо) відповідного напрямку у межах процедур (процесів) забезпечення виконання Україною взятих на себе зобов'язань.

У межах розглянутого нами вище напрямку обґрунтування актуальності проблематики забезпечення якості вищої освіти (напрямок «зобов'язання України перед іншими державами») по за нашою увагою залишились так звані фахові по відношенню до фокусу цього дослідження документи, а саме: Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; Болонська конвенція (Болонська декларація); Освітні організації. Системи управління в освітніх організаціях. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 21001:2018, IDT) тощо. Аналіз змісту цих та деяких інших з документів ми визначаємо на рівні перспективного напрямку організації наших подальших наукових пошуків за відповідним фокусом безпосередньої дослідницької уваги.

Висновки. Беручи до уваги вище наведене може сформулювати такі основні узагальнення та висновки.

По-перше, членство України у міжнародних організаціях глобального та регіонального рівня

покладає на неї певні зобов'язання та обов'язки. З огляду на пріоритетність норм міжнародного права над внутрішньодержавними нормами, принаймні при за умови збігу об'єкта регулювання, виконання взятих на себе Україною зобов'язань набуває неабиякої значущості, як для підтримки авторитету держави на міжнародній арені (надійність партнера та передбачуваність його поведінки), так й для подальшого розвитку національної правової системи (правова система держави для виконання взятих на себе державою міжнародних зобов'язань повинна забезпечити перерозподіл повноважень між відповідними органами влади, що у свою чергу обумовлює розвиток, як системи в цілому, так й безпосередньо її окремих елементів). Отже, використання норм програмних документів міжнародного рівня (забезпечення виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань) для обґрунтування актуальності обраного дослідником фокусу уваги наукового пошуку, є не лише можливим напрямом для актуалізації змісту відповідного структурного підрозділу наукової роботи, а й бажаним кроком у розбудові її архітектоники.

По-друге, обґрунтування актуальності проблематики забезпечення якості вищої освіти через призму норм програмних документів міжнародного рівня та міжнародних зобов'язань України, найбільш доцільно здійснювати на підставі аналізу змісту підсумкового документу 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН – «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (так звані Цілі сталого розвитку) та Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Необхідність виконання Україною взятих на себе у межах цих документів зобов'язань не визиває жодного сумніву, а отже й визначені у них завдання є актуальними для свого вирішення, а відповідно й до наукового супроводження (теорія та практика публічного управління свідчать про те, що виконання державою будь якого покладеного на неї суспільством завдання потребує наукового супроводження кожного з етапів прийняття управлінського рішення).

Серед перспективних напрямів організації подальших наукових пошуків у межах порушеної вище проблематики, найбільш перспективними, на нашу думку, є ті з них, фокусом уваги яких є обґрунтування актуальності проблематики забезпечення якості вищої освіти через призму положень: нормативно-правових документів; програмних документів державного та регіонального рівнів; звітів експертних агенцій щодо стану та тенденцій розвитку об'єкту публічного управління; пріоритетних напрямів наукових досліджень НАН України та (або) Національних галузевих академій наук України. Крім того, порушена нами проблематика може бути розглянута в контексті зміни обсягів державного фінансування того чи іншого напрямку державної політики (наприклад, тенденції зміни фінансування системи вищої освіти),

а також запитів суспільства або окремих його груп (наприклад, запити стейкхолдерів щодо підсумкової якості підготовки фахівців з вищою освітою).

Список джерел інформації

1. Бірюкова М.В., Мороз С.А., Труш О.О., Мороз В.М., Терещенко Д.А. (2023). *Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті*. Львів : Видавництво ПП «Новий Світ-2000». 489 с.
2. Бука І.С., Бука С.А., Мороз В.М., Мороз С.А. (2018). Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. Вип. 2 (9). С. 282–295.
3. Бука І.С., Бука С.А., Мороз В.М., Мороз С.А. (2022). *Забезпечення якості вищої освіти: практика оцінювання та напрями вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти*: монографія ; за ред. В.М. Мороза. Львів : Видавництво ПП «Новий Світ-2000». 454 с.
4. Вавренюк С.А. (2020). *Державне управління реформуванням вищої освіти в Україні*: монографія. Харків : НУЦЗУ. 284 с.
5. Домбровська С.М., Романовський О.Г., Мороз В.М., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Мороз С.А. (2020). Дистанційна форма здобуття вищої освіти: аналіз думки студентів щодо якості, переваг і недоліків. *Інформаційні технології та засоби навчання*. Том 79, № 5. Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3340>
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Мороз С.А. (2016). Державне управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ: компетенція людини, університету та держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 4. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_4_11
9. Мороз С.А. (2022). *Забезпечення якості вищої освіти: механізми управління та практика їх використання*: монографія. Харків : НУЦЗУ, Львів : Видавництво «Новий Світ-2000». 438 с.
10. Помаза-Пономаренко А.Л., Романовський О.Г., Мороз В.М., Грень Л.М., Попова О.В., Мороз С.А. (2021). Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрямів вдосконалення державної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. № 1. С. 521–538. Retrieved from <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3176>
11. Поступна О.В. (2021). *Публічне управління регіональними освітніми системами в Україні*: монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 400 с.
12. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки». Проект Постанови Верховної Ради України від 24.05.2019 № 10326. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/DH7YU00A>
13. Тишук О.М., Мороз О.В. (2024). Обґрунтування актуальності дослідження у межах проблематики публічного управління: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3. С. 202-208. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306>

14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

15. Філіппова В.Д. (2019). *Державна політика в галузі педагогічної освіти: шляхи формування та реалізації*: монографія. Херсон : ФОП Вишемирський В. С. 380 с.

16. Gren L., Moroz V., Moroz S., Pomaza-Ponomarenko A. (2020). Motivation of labour activity: cross-cultural peculiarities and their manifestation in the system of socio-economic relationships. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 4. P. 530–538. Retrieved from <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2944>.

17. Khmyrov I., Pomaza-Ponomarenko A., Nazarov O., Udyanskiy M., Moroz S., Akhmedova O. (2021). Methodical approaches to state policy forecasting of sustainable development of Ukraine's regions. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 1. P. 171–178. Retrieved from <http://fkd.org.ua/article/view/227738>

References (transliterated)

1. Biriukova M.V., Moroz S.A., Trush O.O., Moroz V.M., Tereshchenko D.A. (2023). Sotsiologichnyi suprovid monitoryngu yakosti osvity v suchasnomu universyteti. Lviv : Vydavnytstvo PP «Novyi Svit-2000». 489 s.

2. Buka I.S., Buka S.A., Moroz V.M., Moroz S.A. (2018). Otsiniuvannya yakosti vyshchoi osvity studentamy yak element systemy derzhavnoho kontroliu za yakistiu nadannya osvitnikh posluh zakladamy vyshchoi osvity (na prykladi opytuvannya studentiv Baltiiskoi Mizhnarodnoi Akademii, Latviia). *Visnyk NUTsZU (Serii «Derzhavne upravlinnia»)*. Vyp. 2 (9). S. 282–295.

3. Buka I.S., Buka S.A., Moroz V.M., Moroz S.A. (2022). Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity: praktyka otsiniuvannya ta napriamy vdoskonalennia derzhavnoi polityky u sferi vyshchoi osvity : monohrafiia ; za red. V.M. Moroza. Lviv : Vydavnytstvo PP «Novyi Svit-2000». 454 s.

4. Vavreniuk S.A. (2020). Derzhavne upravlinnia reformuvanniam vyshchoi osvity v Ukraini : monohrafiia. Kharkiv : NUTsZU. 284 s.

5. Dombrovska S.M., Romanovskyi O.H., Moroz V.M., Hren L.M., Pomaza-Ponomarenko A.L., Moroz S.A. (2020). Dystantsiina forma zdobuttia vyshchoi osvity: analiz dumky studentiv shchodo yakosti, perevah i nedolikiv. *Informatsiini tekhnologii ta zasoby navchannia*. Tom 79, № 5. Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3340>

6. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 № 1556-VII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st. 2004. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

7. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 38-39,

st. 380. Retrieved from

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

8. Moroz S.A. (2016). Derzhavne upravlinnia rozvytkom trudovoho potentsialu VNZ: kompetentsiia liudyny, universytetu ta derzhavy. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 4. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_4_11

9. Moroz S.A. (2022). Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity: mekhanizmy upravlinnia ta praktyka yikh vykorystannia: monohrafiia. Kharkiv : NUTsZU, Lviv : Vydavnytstvo «Novyi Svit-2000. 438 s.

10. Pomaza-Ponomarenko A.L., Romanovskyi O.H., Moroz V.M., Hren L.M., Popova O.V., Moroz S.A. (2021). Zalezhnist yakosti vyshchoi osvity vid dzherel yii finansuvannia ta spetsializatsii ZVO: analiz dumky robotodavtsiv i napriamy vdoskonalennia derzhavnoi polityky. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky*. № 1. S. 521–538. Retrieved from <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3176>

11. Postupna O.V. (2021). Publichne upravlinnia rehionalnymy osvitnimy systemamy v Ukraini : monohrafiia. Kharkiv : TOV «Oberih», 400 s.

12. Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Zbalansovanyi rozvytok liudskoho kapitalu v Ukraini: zavdannia osvity i nauky». Proiekt Postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 24.05.2019 № 10326. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/DH7YU00A>

13. Tyshchuk O.M., Moroz O.V. (2024). Obgruntuvannia aktualnosti doslidzhennia u mezhakh problematyky publichnoho upravlinnia: teoretyko-metodolohichni aspekt. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 3. S. 202–208 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306>

14. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy 2014 r., № 75, tom 1, stor. 83, stattia 2125. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

15. Filippova V.D. (2019). Derzhavna polityka v haluzi pedahohichnoi osvity : shliakhy formuvannia ta realizatsii: monohrafiia. Kherson : FOP Vyshemyrskyi V. S. 380 s.

16. Gren L., Moroz V., Moroz S., Pomaza-Ponomarenko A. (2020). Motivation of labour activity: cross-cultural peculiarities and their manifestation in the system of socio-economic relationships. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 4. P. 530–538. Retrieved from <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2944>.

17. Khmyrov I., Pomaza-Ponomarenko A., Nazarov O., Udyanskiy M., Moroz S., Akhmedova O. (2021). Methodical approaches to state policy forecasting of sustainable development of Ukraine's regions. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 1. P. 171–178. Retrieved from <http://fkd.org.ua/article/view/227738>

Надійшла (received) 12.04.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Тишук Олексій Михайлович (Tyshchuk Olexsii) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», аспірант кафедри соціології і публічного управління; Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2854-3407>;

Мороз Олександр Володимирович (Moroz Olexsandr) – Хуачжонський університет науки і технології, магістрант кафедри хірургії Медичного коледжу Тунцзі; Вухань, КНР; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4314-4939>